

HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI AMALGA OSHIRUVCHI ORGANLAR O'ZARO HAMKORLIGI AHAMIYATI

Sharipbayev Diyorbek Shuxrat o'g'li

O'zbekiston respublikasi ichki ishlar vazirligi akademiyasi kursanti

ANNOTATSIYA

Kishilik jamiyati tarixan o'zgaruvchan hodisa. Ayniqsa, oxirgi yuz yilliklar davomida insoniyat misli ko'rilmagan darajadagi tezkor taraqqiyot va rivojlanish bosqichini boshdan kechirmoqda. Fan-texnika taraqqiyoti, aholining huquqiy ongi va Huquqiy madaniyati, turmush darajasi, mehnat unumdorligi ortib bormoqda. Jamiyatda barqarorlik, tinchlik va osoyishtalikni qaror toptirish, inson huquq va erkinliklariga so'zsiz rioya etilishini ta'minlash mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yanada rivojlantirish, aholi farovonligini yuksaltirish, huquqiy demokratik davlat qurish bo'yicha amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı islohotlardan ko'zlangan maqsadlarga erishishning muhim sharti hisoblanadi.

Mavzuning dolzarbligi: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 14 martdagi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2833-sonli qarorida davlat idoralari aksariyat hollarda huquqbuzarliklar profilaktikasini faqatgina huquqni muhofaza qiluvchi organlarning vazifasi sifatida baholab, oqibatda ushbu faoliyatga lozim darajada e'tibor qaratmayotganligi, huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasidagi chora-tadbirlarning aniq manzilga yo'naltirilmaganligi va ularga kompleks yondashilmayotganligi, shuningdek huquqbuzarliklarning tizimli ravishda sodir etilishiga doir sabab va shart-sharoitlarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqish samaradorligi mavjud emasligi kutilayotgan natijalarni bermayotganligi, vakolatli organlarning yetarli darajada tashabbus ko'rsatmayotganligi, lozim darajadagi idoralararo hamkorlikning mavjud emasligi, amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning o'zaro nomutanosibligi huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirishni talab etishini ko'rsatib ketildi.

Ichki idoraviy hamkorlik- ya'ni jinoyatlarning oldini olish faoliyatini amalga oshiruvchi organlar tizimiga kiruvchi xizmat va bo'linmalar o'rtasidagi hamkorlik;

Idoralararo hamkorlik- ya'ni jinoyatlarning oldini olish faoliyatini amalga oshiruvchi huquqni muxofaza qiluvchi organlar o'rtasidagi hamda ular bilan davlat boshqaruvi va mahalliy hokimiyat organlari o'rtasidagi hamkorlik;

Jamoatchilik bilan hamkorlik- ya'ni jinoyatlarning oldini olish faoliyatini amalga oshiruvchi huquqni muxofaza qiluvchi organlar, davlat boshqaruvi va mahalliy

hokimiyat organlari bilan fukarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, jamoat birlashmalari, korxonalar, muassasa va tashkilotlar hamda aholi o'rtasidagi hamkorlik.

Xalqaro hamkorlik - ya'ni boshqa davlatlar, ularning huquqni muhofaza qiluvchi va jinoyatlarning oldini olish faoliyatini amalga oshiruvchi boshqa organlari hamda xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik.

Aytish joizki, mahallalarda TPlarini tashkil etishdan ko'zlangan asosiy maqsadlardan biri ham ular negizida IIO turli sohaviy xizmatlarining o'zaro hamda ular bilan ushbu hududdagi boshqa davlat organlari va jamoatchilik tuzilmalari o'rtasida samarali hamkorlikni ta'minlash hisoblanadi. Ma'muriy hududda jamoat tartibini saqlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashga kompleks yondashish prinsipidan kelib chiqib hamkorlik yo'lga qo'yish profilaktika inspektorining butun faoliyatini qamrab oladi. Shu bois, «profilaktika inspektori» atamasini «hamkorlik tashkilotchisi» atamasi bilan ma'nodosh deb hisoblash mumkin. V.A.Afanasev hamkorlikga quyidagicha ta'rif beradi. Hamkorlik bu - qonun va qonun osti aktlarga asoslangan, vazifalar, yo'nalishlar va vaqtlar bilan kelishilgan, xizmat ko'rsatilayotgan hududlarda jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashda, huquqbuzarliklar jumladan jinoyatlarning oldini olishda ishtirok etuvchi IIO larning kuch va vositalaridan hamkorlikda foydalanish tushuniladi. Jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlash, jinoyatlarning oldini olish, ularning sabab va sharoitlarini bartaraf etishdagi o'zaro hamkorlik – ushbu faoliyat bilan shug'ullanuvchi sub'ektlarning qonun va qonun osti normativ-huquqiy hujjatlariga asoslanib, o'zaro kelishilgan holda faoliyatning shakl va usullari, xizmat vakolatlaridan samarali foydalanishi bo'lib, bunda ikki yoki undan ortiq xizmat, ya'ni boshqaruvning bir-biriga bo'ysunmagan alohida ishtirokchilari o'z harakatlarini o'zaro kelishib bajarishadi. Hamkorlikni tashkil qilishga ichki ishlar organlari tizimidagi mehnat taqsimoti, tarkibiy bo'linmalar o'rtasida vazifalar va majburiyatlarning taqsimlanishi kabi masalalarni qamrab olgan maqsadning vujudga kelishi sifatida ham qarash mumkin. O'zaro hamkorlikning maqsadi boshqaruv tizimi oldida turgan umumiy vazifalarini hal etishda kuch va vositalarning to'g'ri taqsimlanishini anglatadi.

IIO lari tizimining quyi bo'g'ini bo'lgan tayanch punktlarida ko'rsatilgan hamkorlik yo'nalishlarining ayrimlari, xususan, xalqaro hamkorlikni tashkil etishning imkoni yo'qligini inobatga olib, tayanch punktlari negizida amalga oshiriladigan o'zaro hamkorlikni ikkiga ajratish mumkin:

a) ichki ishlar organlari tarkibiy tizimiga kiruvchi tarmoq xizmatlari xodimlarining o'zaro hamkorligini qamrab oluvchi - Ichki hamkorlik

b) ichki ishlar organlari sohaviy xizmatlari xodimlari, xususan profilaktika inspektorining boshqa huquqni muhofaza qilish idoralari, davlat va jamoat tashkilotlari, korxonalar, muassasa, tashkilotlar va aholi bilan keng qamrovli aloqalarni o'z ichiga olgan - Tashqi hamkorlik.

Jumladan, ichki ishlar organlari ham o'z zimmasiga yuklatilgan asosiy vazifalarni amalga oshirishda boshqa davlat organlari, muassasalari va jamoatchilik tuzilmalari bilan o'zaro hamkorlik qiladi. Ichki ishlar organlarining Huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi organlar va muassasalar bilan hamkorligi natijasida sodir etilayotgan jinoyat va Huquqbuzarliklarni barvaqt oldini olish, sodir etilish sabablari va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarini aniqlash, bartaraf etish, ularni hisobini yuritish ishlari amalga oshirilmoqda. Shunday ekan hamkorlik tashkil etilayotgan vaqtda organlar o'rtasidagi aniq maqsad va vazifalar belgilanib olinishi zarur.

Ichki ishlar organlarining Huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi organlar va muassasalar negizidagi hamkorlik quydagi belgilar bilan o'ziga xos xususiyatga ega:

- birgalikdagi faoliyatning sub'ekt, ob'ekt va predmeti mavjudligi;
- faoliyatga umumiy maqsad, vazifa va yo'nalishlari mavjudligi;
- o'zaro bir birini tushunish, o'zaro yordam ko'rsatish va o'zaro qo'llab-quvvatlashga asoslanish;
- ijobiy natijalarga erishish uchun intilish;
- hamkorlikning mukammal (optimal), har ikki tomon uchun maqbul bo'lgan shakl va usullarini qo'llanishi;
- axborot ta'minoti va tahlilga egaligi;
- ishtirokchilarning hamkorlikni tashkil etish uchun mas'ulligi va birgalikdagi faoliyatning baholab borilishi.

XULOSA: So'nggi yillarda huquqni muxofaza qilish, birinchi navbatda, jinoyatchilikka qarshi kurash sohasida hamkorlik kengaytirish va kuchaytirish yaqqol namoyon bo'lmoqda. Buni jahonda integratsiyalashuv jarayonlarining jadal rivojlanishi, iqtisodiy, siyosiy, madaniy va ijtimoiy aloqarning kengayishi, transport va aloqa vositalarining takomillashuvi, davlatlarga kirish va chiqishning, chegara va bojxova rasmiyatchiliklarining osonlashtirilishi, xalqaro munosabatlarda umuminsoniy qadriyatlarning, adolatlilik va birdamlik g'oyalari ustuvorligi taqozo etmoqda.

Prezidenti Shavkat Mirziyoyev «Tartib-intizom va ma'suliyatni kuchaytirish, jinoyatchilikning oldini olish muhitini mustaxkamlash - huquqbuzarlik profilaktikasi samaradorligining asosiy omilidir» degan ezgu g'oyalari asosida profilaktika inspektorining huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi organlar va muassasalar bilan hamkorlikni samarali yo'lga qo'yishni taqozo etadi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023-yil
2. Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun 2016-yil 16- sentabr
“Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida”gi qonun
3. 2014-yil 14-may 2021-yil 29-noyabrdagi PF-27 son “jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora tadbirlari to'g'risida”gi
4. 2021-yil 26-martda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Jamoat xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida ichki ishlar organlari faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida”gi farmoni.